

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์

สามเณร — สามเณร, เหล่ากของสมณะ

คำว่า สามเณร อ่านแบบภาษาบาลีว่า สา - มะ - เน - ระ หมายถึง เหล่ากของสมณะ (ผู้สงบ) หรือ เชื้อสายของผู้สงบ การบวชเป็นสามเณร ไม่ได้กำหนดอายุตายตัวว่าจะต้องมีอายุเท่านั้นเท่านี้ แต่ต้องเป็นผู้รู้ดียงสา สามารถแยกแยะได้ว่าอะไรเป็นอะไร สามารถจับก้อนข้าวไล่กาได้ ที่สำคัญคือ จะต้องเป็นผู้เข้าใจธรรม เห็นคุณจริงๆของการที่จะขัดเกลากิเลสในเพศบรรพชิต จึงจะบวชได้ ไม่ใช่ใครอยากจะบวชก็บวชได้ เพราะการบวช ไม่ใช่เรื่องง่าย ตามข้อความจาก ัมมปัทฏฐกถา อรรถกถา ขุททกนิกาย คาถาธรรมบท ว่า

"บพว่า ทุปฺพพฺพชฺชํ ความว่า ชื่อว่า การละกองแห่งโกตะน้อยก็ตาม มากก็ตาม และละเครื่องญาติ แล้วบวชมอบอุระ (ถวายชีวิต) ในศาสนานี้ เป็นการยาก. บพว่า ทุรฺกิริมํ ความว่า การที่กุลบุตรแม้บวชแล้วอย่างนั้น สืบต่อความเป็นไปแห่งชีวิต ด้วยการเที่ยวไปเพื่อภิกษา (เที่ยวบิณฑบาต) ยินดียิ่ง ด้วยสามารถแห่งการคุ้มครองคุณคือศีลอันไม่มีประมาณ และบำเพ็ญข้อปฏิบัติธรรมอันสมควรแก่ธรรมให้บริบูรณ์ เป็นการยาก"

เมื่อกล่าวถึงการบวช ไม่ว่าจะเป็นยุคใดสมัยใดก็ตาม เริ่มตั้งแต่สมัยพุทธกาล จนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ ล้วนมีความมุ่งหมายเป็นอย่างเดียวกัน คือขัดเกลากิเลสของตนเองเป็นสำคัญ จนกระทั่งสามารถรู้แจ้งอริยสัจธรรมถึงความเป็นพระอริยบุคคล แสดงให้เห็นถึงอริยาศัยของบุคคลผู้ที่บวชจริงๆ ว่า การอยู่ครองเรือนเป็นการหลั่งไหลของอกุศลประการต่างๆ มากมาย จึงสละทุกสิ่งทุกอย่าง ทั้งวงศ์ญาติญาติทรัพย์สมบัติทั้งปวง มุ่งสู่ความเป็นบรรพชิต พร้อมทั้งจะฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมอบรมเจริญปัญญา ขัดเกลากิเลสในเพศที่สูงยิ่งกว่าคฤหัสถ์ ผลสูงสุดของการบวชคือการรู้แจ้งอริยสัจธรรมถึงความเป็นพระอริยบุคคลตามลำดับขั้น ในทางตรงกันข้าม ถ้าบวชแล้วไม่ได้หม่อมไปในการศึกษาพระธรรม ไม่ได้อบรมเจริญปัญญา ไม่ได้ขัดเกลากิเลสของตนเองเลย ย่อมไม่ได้ประโยชน์จากการบวช นอกจากจะไม่ได้ประโยชน์แล้ว ยังเพิ่มโทษให้กับตนเองอีก ซึ่งมีตัวอย่างมากมายของผู้ที่บวชแล้ว แต่ต้องไปเกิดในอบายภูมิ อันเป็นผลจากการไม่หม่อมประพฤติปฏิบัติตามพระธรรมวินัย

สำหรับ สามเณร หมายถึงเหล่ากของสมณะ นับเนื่องในเพศบรรพชิต ซึ่งเป็นผู้ที่มีศรัทธา มีความจริงใจในการที่จะสละอาคารบ้านเรือน เพื่อมุ่งสู่เพศที่สูงยิ่ง เพื่อฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมอบรมเจริญปัญญาขัดเกลากิเลสของตนเองเป็นสำคัญ เมื่อบวชเป็นสามเณรแล้ว ก็จะต้องสมาทานศึกษาในสิกขาบท ๑๐ คือ

- งตเว้นจากการฆ่าสัตว์
- งตเว้นจากการลักทรัพย์
- งตเว้นจากการประพฤติดพรหมจรรย์ (การเสพเมถุน)
- งตเว้นจากการพูดเท็จ
- งตเว้นจากดื่มสุราเมรัยอันเป็นที่ตั้งแห่งความประมาท
- งตเว้นจากการบริโภคอาหารในเวลาวิกาล
- งตเว้นจากการฟ้อนรำ ขับร้อง ประโคมดนตรีและดูการเล่น
- งตเว้นจากการลูบทา ทัดทรง ประดับตกแต่งร่างกายด้วยระเบียบดอกไม้ ของหอม เครื่องย้อม เครื่องทาอันเป็นฐานะแห่งการแต่งตัว
- งตเว้นจากการนั่งและการนอนบนที่นั่งที่นอนสูงใหญ่
- งตเว้นจากการรับเงินทอง

นอกจากนั้น สามเณรยังจะต้องประพฤติในสิ่งที่ควรทำ ตามความเป็นไปของเพศบรรพชิตด้วย ไม่ใช่จะทำอะไรก็ได้ เช่น เล่นคิกคะนองต่างๆ เป็นต้น ทำในสิ่งที่ไม่เหมาะสมไม่ได้ แต่ถ้าบวชเป็นสามเณรแล้ว ไม่ศึกษาพระธรรม ไม่ขัดเกลากิเลสของตนเอง ประพฤติในสิ่งที่ไม่เหมาะสมประการต่างๆ ย่อมเป็นโทษแก่ตนเองโดยส่วนเดียว จะอ้างถึงการเป็นเด็กไม่ได้ เนื่องจากเด็กก็สามารถที่จะดีได้ รวมถึงวัยอื่นๆ ด้วย แต่ถ้าเป็นในทางตรงกันข้าม ไม่ว่าจะเป็เด็กหรือผู้ใหญ่ จะเป็นเพศใด ถ้าประพฤติไม่เหมาะสม ไม่คล้อยตามพระธรรมวินัยแล้ว ย่อมไม่ดีทั้งนั้น และที่สำคัญ กิจหรือภาระหน้าที่ที่สำคัญของเพศบรรพชิต คือฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมน้อมประพฤติตามพระธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือการศึกษาพระวินัยให้เข้าใจ ก็จะทำให้รู้ได้ถึงสิ่งที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติห้ามไว้ และในส่วนที่พระองค์ทรงอนุญาต ก็จะเป็นเครื่องอุปการะเกื้อกูลที่ดีให้ได้กระทำเฉพาะในสิ่งที่ถูกที่ควร และเว้นในสิ่งที่ไม่เหมาะสมกับเพศของตนซึ่งเป็นเพศที่สูงยิ่ง ถ้าย่อหย่อนไม่สำรวมตามพระธรรมวินัย ย่อมมีแต่จะเพิ่มโทษคืออกุศลธรรมให้ตนเองโดยส่วนเดียว

จะเห็นได้จริงๆ ว่า การออกบวชเป็นบรรพชิตเป็นเรื่องยาก ไม่ใช่เรื่องง่ายเลย เพราะต้องละทุกสิ่งทุกอย่าง เช่นสละทรัพย์สมบัติที่มีอยู่ทั้งหมด สละวงศ์ญาติญาติ สละความสะดวกสบาย สละความสุขอย่างทุกห้วงสัถ์ทั้งหลาย เป็นต้น สิ่งที่ทำไดยากต่อมาก็คือ การยินดียิ่งในการประพฤติพรหมจรรย์ (ประพฤติประเสริฐ) ถ้าไม่มีอหิชาศัยของบรรพชิต ย่อมอยู่อย่างยากลำบาก เพราะต้องฝืนกับอหิชาศัยของตน ถ้าขาดปัญญาเป็นผู้ไม่เห็นประโยชน์ของบวชแล้วก็อยู่ไม่ได้ สิ่งที่ทำไดยากต่อมาก็คือ การเป็นบรรพชิตที่ดีมีการประพฤติธรรมสมควรแก่ธรรมก็เป็นสิ่งที่ทำไดยาก ถ้าบวชเข้าไปแล้วไม่ประพฤติตามหลักพระธรรมวินัย ย่อมมีโทษมาก เท่ากับว่าเป็นผู้ที่ขาดความเคารพในพระรัตนตรัย ขาดความตรงต่อตัวเองที่ว่า ปฏิญาณตนจะเป็นเพศบรรพชิต แต่ไม่ประพฤติตามธรรมวินัยที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงบัญญัติไว้

ดังนั้น การได้เกิดมาเป็นมนุษย์ จะเป็นหญิงหรือชายก็ตาม ถ้าหากว่ามีโอกาสที่จะได้ศึกษา พระธรรมฟังพระธรรม อบรมเจริญปัญญา พร้อมทั้งเจริญกุศลประการต่างๆ นั้น ย่อมเป็นชีวิตที่มีค่าเป็นอย่างมาก เพราะเหตุว่าไม่มีใครสามารถทราบได้ว่าจะละจากโลกนี้ไป (ตาย) เมื่อใด และเมื่อละจากโลกนี้ไปแล้ว จะไปเกิดในภพภูมิใด ถ้าหากไปเกิดในอบายภูมิ ย่อมหมดโอกาสที่จะได้ฟัง พระธรรมศึกษาพระธรรม พิจารณาพระธรรม ไม่มีโอกาสที่จะอบรมเจริญปัญญาเพื่อรู้สภาพธรรมตามความเป็นจริงได้ ฉะนั้นแล้ว ทุกๆ วันจึงเป็นโอกาสที่ดี ที่จะทำชีวิตที่ยังมีอยู่นี้ให้เป็นชีวิตที่มีค่ามากที่สุด ด้วยการเป็นคนดีและฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมให้เข้าใจ การฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมเป็นการฟังการศึกษาในสิ่งที่ประเสริฐที่สุดในสังสารวัฏฏ์ที่น้อยคนนักจะได้ฟังได้ศึกษา.

ชมรมบ้านร่มมะ มศพ. : www.dhammahomefellowship.com, โทร. ๐๘๕-๖๒๑๗๑๐๖